

ГОД. XXVII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ II

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бившега позоришне друштине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табак. — Стоји за Нови Сад 80 п. а на страни 1. кр. 20 п. месечно. —

ШЕКСПИР И МОДЕРНА ПОЗОРНИЦА.

Је ли Шекспир у модерном смислу подобан за позорницу? То питање изгледа сувишно, звони као бласфемја, па ипак доказују све прераде Шекспирових драма за позорницу, да је то питање више од сто и педесет година амо увек било актуално. Шекспирски чар, ком подлегоче највећи дуси, па чак и читаве литературе, није деловао са позорнице, па чак се и у самом завичају песникову мислило, да му драме нису бог зна како подобне за позорницу. Свет је још на почетку седамдесетих година минулог века био тог уверења, да је Шекспир застарео не само по грађи својих драма, него и са техничке стране, те се сасвим озбиљно стало претресати питање, да ли се Шекспир на данашњој позорници у опште још може и приказивати. Те скептичаре је разуверио изврстан глумац. Гериков се случај поновио на енглеској позорници. Хенрик Ајервинг приказа „Хамлета“ и дотера њим до двеста реприза. По ту се мора узети у обзир, да је Ајервинг превазишао и Мајнингенце тим, што је Шекспирову драму претворио у декоративан комад — дабогме у најплеменитијем смислу те речи. За „Млетачког трговца“ на пр. прошао је на јахти средоземним морем, донео је локалне боје из Млетака и оријенталних костима из Алгира. Од драмског песника начинио је декоративна песника, да би га могао довести ближе данашњој публици. Његов велики претходник у XVIII. веку, енглески Росције, светско чудо, Давид Герик, који је неколико Шекспирових ремека из таме полузаборава изнео на јасно позоришно видело, морао се ипак са своје стране обазрети и на тирански укус времена. У својим духовитим „Пи-

сима из Енглеске“ пребацује Лихтенберг великом Герику, што се није усудио да задржи гробарски призор (у петом чину „Хамлета“). Лихтенберг види у том победу француског укуса и нарочито Волтерову победу, али као да је са свим сметнуо с ума, да је Герик на Шекспиру починио и такве промене, које немају никаква посла с Волтером и с француским укусом и које су прорачунане просто на то, да потпомогну спољашњи ефекат на штету унутрашњој истини. Тако је он последњи чин у „Ромеу и Јулији“ прерадио у одста грозан мртвачки дуо.

Француска је позорница у XVIII. веку удесила себи са свим куријозна Шекспира. Неки прерађивач — звао се Ducis — хтео је енглеску оригиналност Шекспирову да преобуче у фини француску форму и тако се створили питоми декламацијони комадићи; од огромне прашуме Шекспирске поезије заостадоше само јадне гранчице и ширљави цветићи. А Талма — опет глумац! — доведе до победе те „debris de tragédie“, како их је са пуно обзирности прозвала Стајелка. У Италији, где је глумац Модена на почетку XIX. века правио покушаје са Шекспиром, захтевао је крути укус времена, да се из трагедија уклоне сви комични ликови и сви хумористични призори. Ту је свет био заражен псевдокласицизмом те се чврсто држао јединства стила.

У Немачкој је на позорници Шекспир морао препатити још више, него другде. Позоришни кројачи најобичније врсте удешавали су га а чак су га и велики песници гледали да створе нешто господскијим. Шредер, који је прераду

С III - 9

„Хамлета“ године 1776 изнео на позорницу у Хамбургу, удесио је тако, да се на крају помире Хамлет, Лајерт и Гилденстерн један с другим. Хамлет дакле остаје жив и дође на владу. Касније је изнео на сцену „Отела“ без икакве измене, али — као што прича хамбуршка позоришна историја — „свет је падао из једне песвестице у другу за време грозних призора те прве представе. Врата на ложама отварала се и затварала, неки су бегали, неке су морали изнети, а многа се угледна Хамбуршкиња пре времена растеретила услед тога, што је гледала и слушала ту претерано трагичну жалосну игру... С тога је управа закључила са свим паметно, да измени штошта. Дездемона и Отело остану живи и здрави, по што Отело увиди своју блудњу.

Чак је Гете прерадио „Ромеа и Јулију“. Призор свађе, који веома драмски уводи трагедију, изоставио је, а уметнуо други призор, како Капулетове слуге ките врата вепчићима и лампама, а уз то певају највну песмницу. Тридесетих година прошлога века прерадио је Дајхардштајн „Укроћену горопад“. Ехелхајзер тврди, да та прерада „са много страна одаје тенденцију, да се оригинал, на својим слабијим местима исправи“, и фактично се у тој преради и данас још на немачким позорницама даје „Укроћена горопад“, ма да у њој има једва двеста стихова, који одговарају оригиналу, а са уметничког гледишта просто се морају осудити.

(Наставиће се).

НИКИЦЕ

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Стари бача и његов син хусар. Позоришна игра у 3 чина, с певањем и играњем, за срп. позорницу прерадио Ј. Ђорђевић.)

За овај мах нећемо говорити о вредности самога комада, већ ћемо се задржати на игри глумца, која је тога дана и у целини, и у свима својим појединостима прекрасно успела. Како је ова представа била намењена деци и ђацима, који су тога дана дупком напунили кућу, наравно је, да су код деце највише ефекта произвеле улоге чобанчета Стевице (Л. Бакаловић) и Никице (Добриновић).

Мали Бакаловић одиграо је прекрасно своју малу улогу и био је исто онако сигуран и мио, као у улози Рохазепе у „Вазантазени“ и пастирчета у „Роману сиромашног младића“. Његова игра праћена је од свију, нарочито од стране деце с особитим уживањем и награђена је била бурним одобравањем.

У улози Никице приказан је тип једнога сеоског кретена с разумом и осећањима потпуно неразвијеним. Г. Добриновић приказује такве типове заиста мајсторски, то су управо његове креације. Ми смо га гледали у сличној улози у „Биду“ и можемо рећи, да ни ова

Никице није заостала за оном прекрасно успелом у „Биду“. Његова игра праћена је с великом пажњом. Кад год се појавио на позорници, заорила се читава кућа смехом.

Насловну улогу играо је г. Лукић, који је нама старијима својим класичким играњем старога баке пружио право уметничко задовољство и уживање. Г. Лукић има за ову врсту улога необично много смисла, и да није класичан у приказу шекспирских јунака, као на пр. Глостера, ми бисмо мислили, да су му улоге ове врсте најбоље погођени типови, најбоље креације н. пр. Циганин у „Циганину“, „Ча-Арса“ у „Сађури и шубари“.

Важне улоге биле су и улоге Господар-Црвенка, чију је надутост и лакомост сасвим тачно приказао г. Николић, и певца, чије је особине и страсти (лукавство, љубав према вину и новцу) и све смешне стране баш лепо приказао г. Виловац, чије се добре игре сећамо још из „Циганина“. Из њега ће се, надамо се, развити добар глумац.

И остала госнода су својом игром допунила, те учинили, да представа испадне у целини што боље. Особито се истакао г. Стојановић у лепој улози Лацка, а и остала г. г. Стефано-

вић, Матејић, Душановић, Слукa и Ботић у својим мањим улогама су добро играли.

У женским улогама истакла се својом прекрасном игром гђа Матејићка. Ова глумица се одликује при игри ванредно природним и баш за то дражесним покретима тела, који се налазе у потпуној хармонији с природом улоге и ситуације, у којој се налази. Нема у њеној игри извештачености и афектације, а то нам се допада. Како је она уз то и добра певачица, наравно је, да је једна од најкориснијих чланова дружине.

Поред ње се наравно сасвим губи игра гђице Радошевићеве, која је у најјаснијим ситуацијама иста без икакве варијације у покретима, гласу, са хладним, укоченим држањем, — с манама, које не може да накнади ни њена иначе пријатна појава. — р —

ПОЗОРИШТЕ.

(Дворско позориште у Штутгарту.) Пре неки дан букнула је око поноћи у штутгартском лепом дворском позоришту ватра, која се ванредном брзином распрострала и уништила велики део позоришта. Краљ и чланови краљевске куће пробавили су више сахата на гаришту. Дворско позориште у Штутгарту налази се у непосредној близини краљева двора. Била је то веома лепа зграда, у коју је могло стати две хиљаде особа. Нарочито је позорница била дивно удешена у сваком погледу. У дворском позоришту штутгартском приказивале се опере, драме и оперете. Међу глумцима и глумицама био је велик број одличних уметничких сила. Позориште је г. 1883. из нова саграђено и отворено.

(Шта је добио Шекспир за свога „Хамлета“.) Песнике и писце, који се вазда туже, да им позориште „ништа не доноси“ — пише лист „Gaulois“ — утешаће у неколико бројеви, што их је неки лондонски архивар из архивске прашине ишчепркао и на свет изнео. Ни једно позоришно дело на свету није тако често приказивано као „Хамлет“, и може се рећи, да је та трагедија, од како се кроз три столећа представља, донела милијона. А Шекспир је за то бесмртно уметничко ремек-дело добио једва 100 круна! Занимљиво је пак и то, да је Шекспир, кад је био на висини своје

славе, имао око 20.000 круна годишњег прихода, и тада су га с правом држали за богаташа и Креза у књижевном свету ондашњег времена. Али су књижевне тантијеме његове износиле врло незнатан део тога прихода, јер је генијални песник уједно заслуживао и као глумац, а што је главно, умео је и вешто трговати и новац умножавати.

(Натписи позоришних комада.) Људи често суде човека по оделу, а драму по наслову или натпису. Зато се само по себи разуме, да се драмски писци труде, мноо око тога, да својим позоришним делима даду што лепше име. Особито гледају да своје делу даду какав необичан натпис, који би могао побудити сензацију. Такви су наслови као нека врста огласа и рекламе, јер је згодан наслов драме већ често напунио позориште. — Шпањолски писци воле дуге наслове, на пр. „Љубомора је јача од љубави.“ — Познати француски позоришни писац Скриб често није могао да се одлучи, какав би натпис дао новом делу своје. У том би случају дао за дотичну драму штампати више натписа, па их је онда као неке огласе прилепио на дуварове свога дворшита. Сутрадан би у јутро шетао по дворшиту и редом читао све те натписе. Који је натпис на њега највише утеша и који му се највећма свиђао, тој би драми својој дао. — И чувени Сарду је велики мајстор у избору наслова за нове своје комаде. — Неки америкашки позоришни писац бијаше у бризи, какав би сензациони натпис дао својој новој драми. И дође на идеју, да тај комад остави за прве представе без натписа. Сваки посетилац позоришта добио је хартију уз молбу, да после представе даде драми онакав натпис, какав ће му се чинити најзгоднијим. Гледаоци су се молби одазвали, те се после представе испоставило, да у целом позоришту нису била ни два човека, који би драми дали један исти натпис! Боље је некада прошао Шекспир са својом драмом „Ноћ света три краља.“ Ни он није знао, какав би натпис дао овој својој драми, те је на место натписа написао речи: „Како вам драго.“ Но већи део публике сложио се у томе, да драми буде натпис: „Ноћ света три краља.“

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

50. Представа. У ДУЊБЕРСКОМ ПОЗОРИШТУ. Ван претплате.

ПРЕДСТАВА С ОВАЉЕНИМ ЦЕНАМА.

ИЗМЕЂУ ЧИНОВА КОНЦЕРАТ Г. УРОША ЈУРИШИЋА, ОПЕРСКОГ ПЕВАЧА.

У Новом Саду, у суботу, 19. јануара (1. фебруара) 1902:

ШОЉА ТЕЈА.

Шаљива игра у 1 чину, написао Нитер, превео Г. Гершић. — Редитељ Спасић.

ОСОБЕ:

Барон Виљдељ — — — Спасић.	Камуфле — — — — Динић.
Бароница — — — — Т. Лукићка.	Јован, баронов слуга — — Стефановић.

Збива се у Паризу, у кући Барона Виљдеља.

I. Део концерта:

1. Арија из „Женидбе Милоша Обилића“, од Б. Јоксимовића, пева г. Урош Јуришић.
2. „На гондоли“, од Ивана Зајца, пева г. Урош Јуришић.

ДОКТОР РОБИН.

Шаљива игра у 1 чину, написао Премареј, превео Јован Ђорђевић. — Редитељ: Динић.

ОСОБЕ:

Герик — — — — — Ружић.	Едита, њена собарица — — Д. Васиљевићка.
Џексон, фабричар — — — Лукић.	Слуга — — — — — Илкић.
Марија, кћи му — — — М. Марковићка.	
Аргур, адвокат, њен заручник Васиљевић.	Збива се у кући Џексона фабричара.

II. Део концерта:

1. Дујет из Флотовљеве „Марте“, певају г. Д. Спасићка и г. Урош Јуришић.
2. Романца из Вердијеве „Ајиде“, пева г. Урош Јуришић.

Ко од наших поштованих претплатника жели своју ложу или своја места и за ову представу задржати, нека изволи ту намеру своју изјавити у књижарници браће М. Поповића најдуже до 11 сах. пре подне.

Улазнице могу се добити обдан у књижарници браће М. Поповића, а у вече од 6¹/₂ сата на каси.

Почетак тачно у 7¹/₂ а свршетак у 10¹/₄ сахата.